

УДК 346.62

Філіпенко Тетяна Вячеславівна

*Професор кафедри цивільного та господарського права
Донецького юридичного інституту,
доктор наук з державного управління, професор*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОЛЕКТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС

Filipenko T. V.

The legal regulation collecting companies activities in Ukraine and EU countries

Abstract. The article describes the main aspects of the activities of collection companies in Ukraine, as well as shortcomings in the national legislation in this field, studied the European experience of formation and development of collection business, a comparative analysis of Ukrainian legislation in the sphere of collection business with the appropriate legal regulations of individual countries of the European Union.

Key words: *collection companies, collection business, financial services.*

Проблема здатності боржників повернути банківським установам позичені кошти існує в різних країнах світу. Україна не є винятком, однак актуальним є питання правового регулювання методів та засобів забезпечення повернення банкам боргів, яким на сьогодні в державі займаються колекторські компанії, що діють поза межами правового поля. Тож актуальним є питання наукового опрацювання правових засад діяльності колекторів в Україні та дослідження світового досвіду регламентації колекторського бізнесу.

Наукове обґрунтування проблеми колекторського бізнесу є доволі стислим. У вітчизняній юридичній науці дослідження цієї проблеми займалися Ф. Олексюк, М. Іллук, Н. Кучміїчук та Р. Люлик. Проте ґрунтовні дослідження в цій сфері досі відсутні.

Метою цієї статті є комплексний порівняльний аналіз нормативної основи діяльності колекторських компаній в Україні та країнах Європейського Союзу й розробка пропозицій щодо вдосконалення нормативної основи діяльності колекторських компаній в Україні.

На сучасному етапі розвитку, глобалізація економіки окрім переваг, у вигляді інтеграції вітчизняного ринку та активізації сфери економічного співробітництва, може становити загрозу для економічної безпеки країни, яка під впливом зовнішніх чинників стає дедалі вразливішою.

За роки незалежності Україна пережила декілька важких фінансових криз, які негативно вплинули на позиції національної грошової одиниці та банківську систему держави. Особливо це стосується фінансово-кредитної системи, яка стала основою розвитку вітчизняної економіки. Дійсно, кредитні відносини допомогли «стати на ноги» багатьом підприємствам, а громадяни України отримали можливість вирішення повсякденних проблем завдяки грошовим кредитів. Безумовно минулі фінансові кризи торкнулися усіх країн Європи, проте саме ті країни, що мають слабо розвинуту економіку, найбільш болісно перенесли їх вплив.

Найбільш незахищеними в цій ситуації опинилися саме боржники, які стали заручниками недосконалого законодавства в сфері надання фінансо-

вих послуг. Сьогодні все частіше банки перекладають право витребувати борги на третіх осіб, так званих «колекторів», діяльність яких в Україні не врегульована жодним нормативно-правовим актом. Таким чином, актуальним питанням сьогодення залишається проблема належного наукового опрацювання проблем, пов'язаних з правовим статусом вказаних суб'єктів.

На теперішній час в Україні діє більше 200 колекторських компаній. Найбільші колекторські компанії, що діють на Україні: «Європейська агенція з повернення боргів», «Кредит Колекшн Груп», «Укрборг», «Українська колекторська група», «Фінансове агентство по збору платежів», «Укрфінанси», «Агенція по управлінню заборгованістю», «Служба виконання зобов'язань», ЗАТ «Екол», «Агенція комплексного захисту бізнесу «Дельта-М», «Кредитекспрес Юкрейн Ел.Ел.Сі.», «Прімоколект. Центр грошових вимог», «EOS Ukraine».

Дані послуги користуються серед банків великим попитом. Загальний обсяг українського ринку колекторських послуг оцінюється спеціалістами на рівні 22–24 млрд грн, але ця цифра не враховує продажу проблемних боргів між банками, а також борги, продані банкам своїм дочірнім колекторам, які працюють тільки з боргами свого банку [1]. Саме це й обумовлює стрімкий розвиток цього бізнесу в Україні.

Цей бізнес є доволі прибутковим, але прибутковість сегментів сильно варіюється у різних колекторських компаній в залежності від моделі бізнесу конкретної компанії — від того, чи працює компанія тільки зі «свіжими боргами» (3–6 міс. прострочення) або навпаки спеціалізується на «старих» боргах (прострочення понад 1 рік); від методів стягнення; від характеристики портфеля проблемних боргів.

Вітчизняними колекторськими компаніями може здійснюватись викуп заборгованості клієнта або досудове стяг-

нення заборгованості. Досудове стягнення заборгованості буває декількох видів:

1. Досудова робота з рухомим заставним / лізинговим майном включає в себе конфіскацію майна у боржника з доставкою на майданчик кредитора, оформлення документів по заставному майну на представника кредитора.

2. Юридичний супровід боргу — сукупність юридичних дій по стягненню заборгованості в судовому порядку, а також через третейські суди.

3. Комплексний супровід виконавчого виробництва — пошук майна боржника, надання транспорту співробітникам виконавчих служб, опис і відповідальне зберігання майна.

4. Моніторинг предметів застави — регулярне інформування заставних підрозділів кредиторів про наявність та стан прийнятого ними в заставу або переданого в лізинг майна. Здійснюється за допомогою виїзду, перевірки наявності та фактичного місця розташування заставного майна, перевірок цілісності та відповідності реєстраційними даними, відповідності технічним характеристикам, термінів проходження огляду, техноглядів, уточнення параметрів діючих страхових полісів, фото- й відеозйомок об'єкта моніторингу. Моніторинг завершується підготовкою акта перевірки; проводиться, за бажанням кредитора, одноразово, щомісяця, щокварталу.

5. Кредитний моніторинг — оперативний контроль виконання позичальниками платіжних зобов'язань, додержання ними термінів оплати і графіків платежів.

6. Early Collection — стягнення заборгованості на ранній стадії існування боргу за допомогою дистанційного контакту з боржником, регулярних повідомлень і нагадувань (пошта, SMS, e-mail, дзвінки).

7. Late Collection — стягнення на пізній стадії існування боргу. Повна процедура стягнення заборгованості за допомогою більш інтенсивних методів

дистанційного впливу й особистих контактів з боржником (Field Collection).

Між тим, актуальним питанням залишається проблема правового регулювання діяльності колекторських компаній, які фактично діють за межами правового поля. Для вирішення питання правомірності діяльності вказаних компаній необхідно проаналізувати чинне законодавство та порівняти його зі світовим досвідом, який безумовно є набагато змістовнішим.

Конституція України, яка є основним законом держави, в жодній статті не встановлює підстави для діяльності колекторських компаній. Навпаки, її положення спрямовані на захист честі та гідності громадян і декларують неможливість втручання в особисте життя людини, шляхом розповсюдження про неї конфіденційної інформації [2, Ст. 27]. Великі питання до колекторів виникають з боку експертів в галузі кримінального права. У даному випадку мова йде про порушення діяльністю колекторських компаній одразу декількох статей Кримінального кодексу України. По-перше це стосується статті 127 Кримінального кодексу України «катування», яка встановлює, що катуванням також є примус потерпілого чи іншої особи вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості.

Питання викликає й стаття 335 Кримінального кодексу України, яка встановлює відповідальність за примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, тобто вимога виконати чи не виконати договір, угоду чи інше цивільно-правове зобов'язання з погрозою насильства над потерпілим або його близькими родичами. Безумовно в діях колекторських компаній відстежується склад даного злочину, бо своїми постійними листами, дзвінками та візитами вони примушують боржника розрахуватися по кредитним зобов'язанням. Якщо проаналі-

зувати діяльність колекторів, а саме їх методи та засоби роботи, то можна впевнено стверджувати про порушення ще однієї статті Кримінального кодексу України, а саме статті 189 «здирицтво». Ця стаття встановлює відповідальність за загрозові вимоги передачі чужого майна, у даному випадку грошей, іншим особам, що безумовно є неприпустимим в демократичній, правовій державі [3, Ст. 189, Ст. 335].

Слід зазначити, що колекторський бізнес в Європі почав активно розвиватися у дев'яностих роках. Наприклад, в Німеччині робота по стягненню боргів, враховуючи й ті, які виникли після роз'єднання НДР та ФРН, проводилися саме колекторськими компаніями. На сьогодні цей бізнес в Німеччині дуже активно розвивається та регламентований відповідними законами. Аналіз світового досвіду дозволяє стверджувати, що в країнах Європи діяльність колекторських компаній має більш консультативний характер. Тобто головною їх метою є пошук компромісу та шляхів виходу зі складних ситуацій, у яких з тих чи інших причин опинилися боржники. Головними засобами вирішення проблем європейські колекторські компанії вважають конструктивний діалог та співпрацю з банківськими установами.

Основним принципом діяльності колекторів в зарубіжних країнах є забезпечення так званої «реанімації» боржників, тобто створення умов для їх адаптації в умовах ринку після стягнення суми кредиту. Мова йде про те, щоб боржник міг пережити цю процедуру та не залишитися банкрутом. Таким чином, методи діяльності колекторів в Європі значно відрізняються від методів вітчизняних колекторів, що безумовно змінює й зміст самих правовідносин. Необхідно зазначити, що у разі вступу України до Європейського Союзу влада держави буде змушена розробити чи імплементувати законодавство про діяльність колекторських компаній. Це

обумовлено тим, що єдиний економічний простір, який діє в рамках ЄС передбачає свободу утворення юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Тобто, у разі виникнення проблем в сфері кредитних відносин, чинне законодавство повинно мати чіткі механізми їх розв'язання [4, с. 129].

З 2009 року колекторські компанії змушені отримувати ліцензію Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України. Крім цього у 2011 році Верховна Рада прийняла поправки до законодавства України про банки, згідно з якими тепер банк має право надавати інформацію, яка містить банківську таємницю, приватним особам та організаціям, у тому числі по договорам про відступлення права вимоги до клієнта. Такі кроки влади в сфері легалізації колекторської діяльності є доволі сумнівними, бо вказані рішення повинні прийматися тільки після того, як в країні буде прийнято відповідний закон, що регламентуватиме усі аспекти діяльності колекторів. Іншими словами, подібні поправки та рішення мають характер підзаконних актів та уточнюють окремі питання діяльності. Тож виникає питання, як можуть існувати підзаконні акти, якщо відсутній профільний закон. Безумовно, у даному випадку мова йде про бажання представників цього бізнесу, шляхом лобіювання їх інтересів зацікавленими політичними силами, хоч якось потрапити до правового поля та легалізувати свою діяльність. В умовах курсу побудови правової держави та громадянського суспільства, проголошеного статтею 1 Конституції України, такі спроби неприпустимі та є неконструктивними.

Відправним пунктом вирішення проблеми регулювання діяльності колекторських компаній в Україні має стати значна нормотворча праця.

По-перше, необхідно розробити та прийняти Закон України «Про колекторську діяльність в Україні», який по-

винен охоплювати усі аспекти цієї діяльності, зокрема закріплювати перелік можливих способів та методів діяльності колекторів. Крім цього, даний нормативний акт має передбачити питання притягнення до відповідальності за порушення колекторами прав та свобод громадян, а також містити перелік вимог до колекторських компаній, на підставі яких буде відбуватися їх ліцензування. Не менш актуальним є закріплення в цьому законі питань застосування санкцій до банків за співпрацю з неблагонадійними колекторськими компаніями.

Наступним етапом є внесення до Кримінального кодексу України статті, яка має встановлювати покарання за порушення колекторами прав та свобод громадян та перевищення ними дозволених законом меж. Колектори мають докорінно переглянути методи своєї діяльності та перевести їх з психологічного тиску на боржників в площину реструктуризації боргів, що відповідає світовій практиці.

У разі хоч одноразового порушення колекторськими компаніями чинного законодавства в цій сфері, вони повинні бути позбавлені ліцензії без права отримати її через будь-який проміжок часу. Банківські установи також мають нести солідарну відповідальність разом з колекторськими компаніями.

Доцільним є створення при Національному банку України Державної служби по роботі з боржниками, як аналогу колекторських компаній, що має співпрацювати з вітчизняними банками та вирішувати питання, які зараз є компетенцією колекторів. Нормативною основою діяльності даної служби має стати Закон України «Про Національний Банк України», до якого необхідно включити конкретні статті щодо її діяльності. Підпорядковуватися служба повинна безпосередньо керівництву Національного банку України. В свою чергу підрозділи даної служби в окремих адміністративно-територіальних

одинацях мають діяти в рамках регіональних представництв Нацбанку України. Комерційні банки, при отриманні ліцензії на право здійснювати банківську діяльність мають обов'язково підписувати додаткову угоду про своєчасне інформування представників служби щодо стану розрахунків боржників та проблемних клієнтів. Безумовно послуги служби мають бути платними, а кошти за них надходити до Державного бюджету України. Методи діяльності Державної служби по роботі з боржниками мають бути чітко регламентованими та не виходити за межі правового поля. Перш за все, вони повинні бути спрямовані на розробку механізмів та планів повернення боргу, що не призведуть до фінансового краху боржника. Окремо зазначимо, що банки не повинні мати право залучати інших юридичних або фізичних осіб для забезпечення повернення боргів, а також надавати їм інформацію щодо клієнтів.

Перевагою такого аналогу колекторським компаніям є належність новоутвореної структури до державних органів, а отже можливість координувати її діяльність та контролювати методи та форми її діяльності. Також зручність полягає у можливості оперативно відрегулювати на протиправні дії працівників служби та застосувати до них відповідні дисциплінарні або інші стягнення. Безумовно держава має більше механізмів впливу на державних службовців ніж на осіб — працівників приватних колекторських компаній, які дуже часто працюють неофіційно.

У більшості розвинутих країнах світу саме держава та банки беруть на себе частину фінансових втрат боржників, особливо якщо це стосується питання фінансової кризи. Україна теж повинна прийти до цієї практики, тоді й банківська система країни стане більш цивілізованою, а нормативно-правова основа її діяльності набагато досконалішою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кочевих О. Колекторський ринок України : актуальний зріз стану галузі / О. Кочевих, 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.bankchart.com.ua/biznes/rozvitok_biznesu/statti/kolektorskiy_rinok_ukrayini_v_2014_rotsi_aktualniy_zriz_stanu_galuzi.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
3. Кримінальний кодекс України // Відомо-

- сті Верховної Ради України. — 2001. — № 36. — Ст. 447.
4. Жданухин Д. Ю. Специализированные агентства по работе с долгами: особенности работы и организация сотрудничества с банками // Розничные банковские продукты: проектирование, продажа, риск-менеджмент : практическое пособие / Д. Ю. Жданухин, Т. Б. Фалалеева, А. В. Федоров, Е. Н. Шестаков. — Книга 2. — М. : ИГ «БДЦ-Пресс», 2006. — 251 с.

REFERENCES:

1. Kochevykh O. (2014). *Kolektorskiy rynok Ukrainy : aktualniy zriz stanu haluzi [Collection market of Ukraine : current cutoff state of the industry]*. Available: http://www.bankchart.com.ua/biznes/rozvitok_biznesu/statti/kolektorskiy_rinok_ukrayini_v_2014_rotsi_aktualniy_zriz_stanu_galuzi [in Ukrainian].
2. *Konstitutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine, Ukrainian Constitution]*. (1996) Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Bulletin of the Supreme Council of Ukraine]. 30, Ar. 141 [in Ukrainian].
3. *Kryminalnyi kodeks Ukrainy [The criminal code of Ukraine]*. (2001). Vidomosti Verkhovnoi Rady

- Ukrainy [Bulletin of the Supreme Council of Ukraine]. 36, Ar. 447 [in Ukrainian].
4. Zhdanuhin D. Ju., Falaleeva T. B., Fedorov, A. V., Shestakov E. N. (2006). *Specializirovannyye agentstva po rabote s dolgami: osobennosti raboty i organizatsiya sotrudnichestva s bankami. Roznichnye bankovskie produkty: proektirovanie, prodazha, risk-meneditzment: prakticheskoe posobie [Specialized Agency for dealing with debts: peculiarities of work and management of cooperation with banks. Retail banking products: design, sales, risk management: practical handbook]*. Moscow. Publishing group, BDC-Press. Book 2. 251 p. [in Russian].

ESSA

Eurasian Social Sciences Association

**Eurasian Academic
Research Journal**

MULTILINGUAGE SCIENCE JOURNAL

2016. № 6 (06)

Yerevan 2016

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief

Stefanchuk Mykola

PhD (Law), Associate Professor. Taras Shevchenko National University of Kyiv

Executive editor

Harutyunyan Robert

President of Eurasian Social Science Association

Deputy Editors

Dobhan Valerii

Doctor of Science (Public Administration), Associate Professor.
Ukrainian Doctors Assembly of Public Administration

Kalaur Ivan

Doctor of Science (Law), Associate Professor. Ternopil National Economic University

Kulynych Roman

Doctor of Science (Economics), Professor.
Khmelnitsky University of Management & Law

Editors

Etel Leonard

Doctor Habilitatus (Law), Professor.
University of Bialostok

Havryliuk Ruslana

Doctor of Science (Law), Associate Professor.
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Hryniak Andrii

Doctor of Science (Law), Professor.
Research Institute
of Private Law and Entrepreneurship,
National Academy of Law Sciences of Ukraine

Kulynych Omelian

Doctor of Science (Economics), Professor.
Khmelnitsky University of Management & Law

Muzyka Anatolii

Doctor of Science (Law), Professor.
State Research Institute MIA of Ukraine

Muzyka-Stefanchuk Oksana

Doctor of Science (Law), Professor.
Taras Shevchenko National University of Kyiv

Patsurkivskyi Petro

Doctor of Science (Law), Professor.
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Ruskowski Eugeniusz

Doctor Habilitatus (Law), Professor.
University of Bialostok

Stefanchuk Ruslan

Doctor of Science (Law), Professor.
Corresponding Academician of National
Academy of Legal Science

Voloshyn Yurii

Doctor of Science (Law), Professor.
Institute of Legislation of the Verkhovna Rada
of Ukraine

Babii Iryna

PhD (Economics), Associate Professor.
Khmelnitsky National University

Butenko Andrii

PhD (History), Associate Professor.
European University

Harutyunyan Lusine

MIP (Law, Intellectual Property).
Eurasian Social Science Association

Kojoyan Hripsime

PhD (Law), Associate Professor.
Russian-Armenian University

Kresin Oleksii

PhD (Law), Associate Professor.
V.M. Koretskyi Institute of State and Law,
National Academy of Sciences of Ukraine

Levkivskyi Bohdan

PhD (Law), Senior Researcher.
Research Institute of Private Law
and Entrepreneurship, National Academy of Law
Sciences of Ukraine

Rozbko Oleksandr

PhD (Economics), Associate Professor.
Institute of Postgraduate & Continuing Education
Taras Shevchenko National University of Kiev

Sargsyan David

PhD (Law).
European Regional Educational Academy

Stepanyan Ani

PhD (Law).
Eurasian Social Science Association

Vybovskyi Dmytro

PhD (Law), Associate Professor.
Khmelnitsky University of Management & Law

Proofreaders

Durbak Iryna, Klyuchova Lyudmila, Kovalenko Karina, Tuz Olga

Articles published in author's edition in the original language.
Responsibility for the contents of submitted materials rely on the authors.

CONTENTS

Pushkar O., Kurbatova Yu. Multimedia products in impressions economics	8
Dovhan V. I., Buniceiev T. V., Sinkevich S. V. The main means of forming the image of border agencies	17
Muzyka-Stefanchuk O. A. The constitutional norms about local finances in the context of adapting national legislation to EU law	22
Kalaur I. Legal Nature of Relations of Buildings (Fundamental Structure) Part	26
Filipenko T. V. The legal regulation collecting companies activities in Ukraine and EU countries	32
Zagyney Z. A. The integration as a new method of systematization of normative-legal acts of Ukraine (or about the persons authorized to draw up protocols on administrative offenses related to corruption)	37
Orlean A. European standards for the ensuring the physical and mental integrity of victims and witnesses	45
Khomenko M. Right to an effective remedy: a few catchwords to scholarly dispute	53
Prysiashniuk I. I. Criminal law protection of the right to secrecy of correspondence under the law of Ukraine and individual member-states of European Union	60
Stefanchuk M. O., Honcharov I. M. Perspective of development of institute of unjust enrichment in the process of harmonization with the principle of non-contractual obligations and according to the Draft Common Frame of Reference (DCFR)	71
Zadorozhna S. M. Customary law and general principles of international law	80
Romaniuk Ya. M. Judicial Interpretation in the Context of Justice Reform: Role of the Supreme Court of Ukraine	88
Manyk A. Z. Application of the principle of dynamic interpretation by the European Court of Human Rights	97
Ilikchiieva K. I. Analysis of some aspects of state policy in the scope of human rights in Ukraine	104
Mischuk I. V., Pasichnyuk V. B. Constitutional and legal basic labor safety in Ukraine	108